

# Poslovne zveze in zadruga

Povečanje kmetijske proizvodnje ob hkratni postopni spremembi družbeno-ekonomskih odnosov na vasi postaja čedalje bolj osrednja ekonomska politična naloga naše skupnosti. Materialne in ljudske sile skupnosti se čedalje bolj usmerjajo k reševanju te tako velike in zapletene naloge. V boju za njihovo izpolnitev predstavljajo kmetijske zadruga enega izmed najpomembnejših čimteljev. Te zadruga izpolnjujejo to nalogo predvsem s krepitvijo svojih osnovnih in obratnih sredstev, z lastno akumulacijo in z bančnimi krediti. S pomočjo teh sredstev spreminjajo sedanji način proizvodnje in povečujejo pridelke ter podružbljajo posamezne procese proizvodnje in prometa. V ta namen zadruga razvijajo in širijo tudi lastna gospodarstva, predvsem pa si prizadevajo, da zajamejo posamezne delovne procese na posestvih svojih članov. Dajejo iniciativno in organizirajo uporabljanje razpoložljivih rezerv v gospodarskih zmogljivostih in delovni sili na vasi zaradi povečanja proizvodnje in izboljšanja standarda svojih članov. Neenaki pogoji proizvodnje na posameznih področjih in v posameznih vejah kmetijske proizvodnje zahtevajo različne oblike in metode združnega delovanja.

Obstoječe kmetijske zadruga — v vsakem primeru njih pretežni del niso sposobne, da bi same z uspehom naglo prešle bolj na široko k opravljanju teh nalog. Osnovne okrajne zveze kmetijskih zadrug jim ne morejo nuditi dovolj pomoči. Zadrugam so potrebne take gospodarske organizacije, ki bodo s svojo gospodarsko močjo in strokovnimi kadri z opravljanjem določenih gospodarskih dejavnosti za zadruga pomagale s tem, da se bodo razvijale v močne ekonomske in strokovno sposobne organizacije.

Take organizacije so poslovne zveze kmetijskih zadrug. Poslovne zveze so gospodarska združenja kmetijskih zadrug, ki imajo značaj gospodarskih podjetij. Od podjetij se razlikujejo po načinu ustanavljanja (ustanovi jih najmanj 5 kmetijskih zadrug) in načinu upravljanja. Organi poslovne zveze so skupščina in upravni odbor zveze. Upravni odbor poslovne zveze tvorijo predstavniki delovnega kolektiva zveze. S tem, da imajo svoje zastopnike v upravnem odboru zveze, je zagotovljen vpliv zadrug na delo zveze — zagotovljena je njihova usmeritev k razvijanju tistih dejavnosti, ki služijo krepitvi zadrug kot ekonomskih organizacij. Obrat poslovne zveze, ki opravljajo največji del dejavnosti poslovne zveze imajo status obratov s samostojnim obračunom. To pomeni, da imajo obrat svoje delavske svete in da obračunavajo z družbo neposredno. Tako imajo delovni kolektiv v poslovnih zvezah iste pravice kakor kolektiv v drugih podjetjih. Tako se gradi specifični mehanizem, s katerim se povezujejo interesi delovnih kolektivov z interesi razvoja kmetijskih zadrug.

Začasna odločba o pogojih in postopku za pridruževanje podjetij, trgovin in obratov k združnim poslovnim zvezam, ki jo je te dni sprejel zvezni izvršni

svet, omogoča, da se k poslovnim zvezam ob predhodnem soglasju delavskih svetov pridružijo posamezna podjetja. Tako pridružena podjetja dobijo status samostojnega obrata.

## S čim se ukvarjajo poslovne zveze

Zadnje mesece so v vseh okrajih zelo aktivno pripravljali in ustanavljali poslovne zveze. Doslej jih je bilo ustanovljenih veliko število. Pred ustanovitvijo zvez so bile temeljite ekonomske in druge analize in diskusije, na temelju katerih se je odločalo o številu in vrsti poslovnih zvez v posameznih okrajih. Te analize in diskusije so pripomogle, da so se boljše ugotovile tudi naloge tako kmetijskih zadrug kakor tudi poslovnih zvez. V posameznih republikah in okrajih so v odvisnosti od stopnje razvoja združništva in drugih pogojev našli tudi različne rešitve. V Sloveniji ustanavljajo v vseh okrajih gospodarske poslovne zveze, ki se ukvarjajo s prometom s kmetijskim pridelki z dodelavo in drugimi dejavnostmi, razen s kmetijstvom. Razen njih se v vsakem okraju ustanovlja po več zvez za kmetijsko proizvodnjo. Na Hrvaškem ustanavljajo predvsem specializirane poslovne zveze: poljedelsko-semenarske, živinorejsko-perutnarske, sadjarsko-vinogradniške itd.; v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Črni gori in Makedoniji pa ustanavljajo razen specializiranih tudi splošne poslovne zveze.

Na splošno vzeto je usmeritev poslovnih zvez zdrava. Tako se poljedelsko-semenarske zveze usmerjajo k proizvodnji in prometu s semenom, proizvodnji in prometu z žitom, h kontrahiranju in organiziranju proizvodnje industrijskih rastlin itd. Nekatere izmed teh zvez, ki so bile ustanovljene letos, so že zelo aktivno delale pri izvajanju jesens. setve. Zveze za mehanizacijo se usmerjajo k nakupovanju traktorjev za svoje članice zadruga, k organiziranju remontnih delavnic, k servisnim službam za kmetijske stroje, k pomoči zadrugam pri kontroli in vzdrževanju strojev, k pomoči zadrugam v organiziranju uporabljanja strojev, pri usposabljanju traktoristov itd. V nekaterih primerih ustvarjajo te zveze tudi svoje strojne postaje, predvsem tam, kjer ni zadrug, ali kjer te niso razvite, s tem, da jih bodo kasneje izročile tem zadrugam. Podobno delajo tudi druge zveze.

Veliko zvez že pomaga pri izdelavi njihovih programov pospeševanja kmetijstva, v pripravljaju investicijskih elaboratov in podobno. Taka aktivnost teh zvez je zelo pomembna, posebno tam, kjer ni organiziranih birojev ali drugih ustanov, ki bi pomagale zadrugam pri tem delu.

V prometu s kmetijskim pridelki dela največ zvez kot komisionarji zadrug. Tako zagotavljajo krepitev združnih skladov in njihovo uporabo za pospeševanje proizvodnje in prometa.

## Nekaj negativnih pojavov

Ze danes lahko z gotovostjo trdimo, da bodo imele poslovne zveze zelo pomembno vlogo v

razvoju kmetijskih zadrug in pri njihovem trudu za preobrazbo našega kmetijstva. Poudariti pa moramo nekatere negativne težnje, ki so prišle do izraza tako pri razpravljanjih glede ustanovitve poslovnih zvez kakor v njihovi praktični aktivnosti, nato pa tudi nekatere posebne probleme, ki zahtevajo čim hitrejšo rešitev.

Predvsem so ponekod mislili, da se ustanavljajo poslovne zveze zato, da bi se po njih prelivala akumulacija iz predelovalne industrije v kmetijstvo. Od tod težnje po pridruževanju najrazličnejših podjetij, o čemer je pisala »Naša skupnost« v svoji številki z dne 31. oktobra 1956. S sprejetjem zgoraj omenjene začasne odločbe zveznega izvršnega sveta, s katero je bilo precizirano, katera podjetja se lahko pridružijo, so take težnje onemogočene.

Nekatere specializirane in splošne poslovne zveze se predvsem usmerjajo k trgovini s kmetijskim pridelki, zapostavljajo pa delo z zadrugami zaradi napredka kmetijske proizvodnje. V bistvu gre tu za linijo manjšega odpora — za beg pred osnovno nalogo, zaradi katere poslovne zveze tudi ustanavljamo. Najtežji problem je izboljševati organizacijo večje proizvodnje, ni pa težko prodati to, kar so zadruga odkupile. S tem nikakor nečemo podcenjevati delo in vlogo zvez pri prodaji pridelkov, posebno ko gre za nekonjunkturne predmete, kakršne danes imamo, a jih bo vedno več; prav tako nečemo podcenjevati pomoči zadrugam, da bi uvedle bolj sodobne metode pri odkupovanju in podobno. Nasprotno.

Nadalje se že tu in tam kaže težnja posameznih poslovnih zvez, da ustvarijo monopol nad zadrugami. Z uporabo raznih gospodarskih in političnih sredstev in prepričevanj si prizadevajo, da bi zadruga privolile, da bi poslovale brez izjeme preko poslovnih zvez. To ne duši samo iniciative zadrug in podružuje na primer stroške prometa — ko gre za bolj razvite zadruga — temveč tudi moti odnose na trgu. Take metode samim poslovnim zvezam ne bodo pomagale, da bi se vzdržale in razvile v zdrave ekonomske organizacije, temveč bo na to vplivala samo njihova ekonomska sposobnost.

S tem je tesno povezana tudi težnja, da bi bile zveze nekako same sebi namen. Zveze so bile ustanovljene zaradi zadrug, ne pa zaradi ustanavljanja kakšnih novih organizacij.

Je že več zvez, v katerih je bil organiziran okoren uslužbenki aparat — prevzet predvsem od pridruženih trgovinskih podjetij — za katerega ni dovolj dela, če ga organizirajo, kakor je potrebno. Tako se podružujejo stroški blagovnega prometa, zmanjšujejo pa sredstva, ki bi jih mogli plasirati preko zadrug (ali samih zvez) v pospeševanje proizvodnje in prometa, ali jih pa delno vrniti proizvajalcem v obliki ristorna.

Potrebno je poudariti, da tudi dopolnilo uredbe, s katerim se omogoča ustanavljanje poslovnih zvez, in odločba o pri-

druževanju podjetij poslovnim zvezam dajeta samo okvirje za delo poslovnih zvez. Številne stvari morajo rešiti zadruga zveze v soglasju z ustrežajočimi organi. Tako je treba na primer čim prej rešiti vprašanja, kdo bo v poslovni zvezi nosilec kredita — poslovna zveza ali tudi njen obrat s samostojnim obračunom — kako bodo zadruga sodelovale pri zagotovitvi teh sredstev. Nadalje, kako zagotoviti vzpodbudno nagrajevanje delavcev in uslužbencev v poslovnih zvezah, ki delajo v obratih, katerih dejavnost je komisijaska in podobno.

Ob koncu, ko gre za ljudi, posebno pa za tiste, ki vodijo poslovne zveze in njihove obrate, si je treba prizadevati, da se za te dolžnosti zagotovijo najboljši, strokovno in politično najvišje stoječi kadri v okraju. To zato, ker so naloge in delo poslovnih zvez zelo zapletene in raznovrstne. Kajti lahko brez pretiravanja rečemo, da je mnogo lažje uspešno voditi tovarno srednje velikosti kakor na primer poljedelsko ali podobno zvezo v razvitem okraju. V vsakem primeru bo od dela teh kadrov odvisen v znatni meri tudi razvoj zadrug. M.

## Zemljiški sklad v zadrugah

Po podatkih Glavne zadruga tijske zadruga razpolagale z naše zveze so ob koncu leta 1955 kmetijske zadruga razpolagale z naslednjim zemljiškim skladom:

	obdelovalna	neobdelovalna	skupno
Kmečke obdelovalne kmetijske zadruga	212.489	20.835	233.324
	97.398	51.392	148.790
	209.877	72.227	382.104

Kmetijske zadruga posedujejo samo 1,5% vse površine zemlje FLRJ. Zadruga zemljišče je sestavljeno iz naslednjega števila parcel:

	skupno parcel	do 2 ha	od 2 do 5 ha	5 do 10 ha	nad 10 ha
kmečk. obdelovalne kmet. zadruga	22.304	11.220	2.609	1.580	6.895
	28.125	21.514	3.495	1.546	1.570
	50.429	32.734	6.094	3.126	8.465

Kakor vidimo, je zemljišče, s katerim razpolagajo kmetijske zadruga, razdrobljeno na veliko število parcel. Število parcel s površino pod 2 ha znaša nič manj kakor 32.734. Zato je vprašanje arondacije ali komasacije zadruga zemljišč še vedno zelo ostro. S prostovoljno komasacijo ali z zamenjavo zemlje iste vrednosti in podobno bi lahko zadruga to vprašanje precej ublažile.

Na zemlji, s katero razpolagajo kmetijske zadruga, je organiziranih 133 samostojnih ekono-

mij z 20.648 ha zemlje in 890 nesamostojnih ekonomij (ekonomij v sestavi zadruga) s 85.801 ha. Drugo zemljo v izmeri 42.231 ha obdelujejo zadruga v svoji reži (niso organizirane ekonomije). Tu naj pripomnimo, da posamezne zadruga ne posvečajo dovolj pozornosti organiziranju ekonomij in ureditvi razmer na njih, zaradi česar delajo te ekonomije z izgubo in pogosto niso zgledna gospodarstva.

Do zemlje, ki jo imajo kmetijske zadruga, so prišle takole:

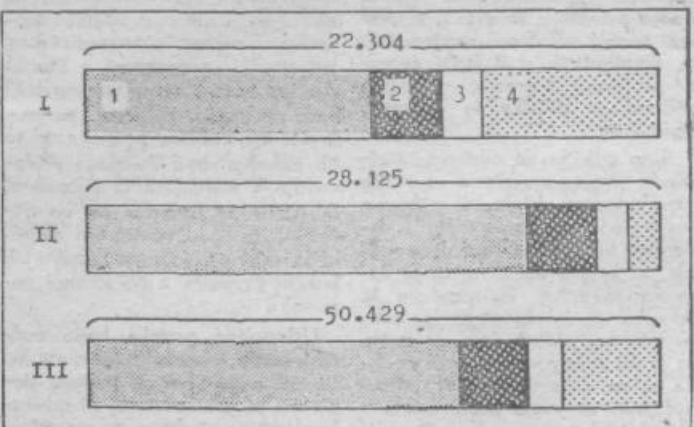
iz zemljiškega prispevek vzeto v zakup sklada zadruga in od tretjih oseb

	149.275	77.594	6.455
kmečke obdelovalne kmetijske zadruga	135.299	8.949	4.522
	284.574	86.543	10.977

Kakor vidimo, je pri kmečkih obdelovalnih zadrugah 64% zemlje iz splošnega zemljiškega sklada, 33% zemlje so vložili zadruga, le 3% pa so zadruga vzele v zakup od drugih oseb, medtem ko je pri kmetijskih zadrugah 90% zemlje iz splošnega zemljiškega sklada, a le 10% so vzele v zakup od zadruga in tretjih oseb.

Za zemljišče, ki ga uživajo, plačajo zadruga zemljarino. Znesek zemljarine vnašajo kmečke obdelovalne zadruga v celoti v svoje investicijske skla-

de, kmetijske zadruga pa vnašajo tisti odstotek zemljarine, ki ga določijo okrajni ljudski odbor. Zadruga plačajo za vnešeno zemljo zakupnino, ki se navadno giblje v višini zakupnine v tistem kraju. Zemljišče, ki ga je zadruga dobila iz splošnega zemljiškega sklada, pa zadruga nikoli ne plačajo zakupnine. Zato predlagajo, da bi se tudi za to zemljišče obračunavala povprečna zakupnina, ki bi jo vlagali v zadruga, investicijski sklad. B. S.



Struktura zadruga in skupno razne in specializirane — 1. do 2 ha, 2. od 2 do 5 ha, 3. od 5 do 10 ha, 4. nad 10 ha.